

یادداشت

نگاه‌ابزاری به بدن

نیره توکلی

استاد و پژوهشگر مطالعات زنان

به‌طور کلی برای برقراری رابطه به‌عنوان شرکای جنسی یا رابطه زن و شوهری میان زن و مردی که اختلاف سنی زیادی با هم دارند، اصطلاح عامیانه انگلیسی «شوگر بیبی» به کار می‌رود؛ خواه زوج جوان تر زن باشد و خواه شوهر. اختلاف سن معمولاً در حدی است که یکی از دو طرف ممکن است هم سن فرزند طرف مقابل باشد. اما «شوگرددی» رابطه‌ای است که در آن زوج کوچک‌تر، زن باشد.

چنین رابطه‌ای معمولاً بر پایه سرمایه‌گذاری بدن برای اهداف مالی است. این پدیده از نوع استفاده ابزاری از بدن است، اما اینکه نیاز یا فشار اقتصادی را تنها عامل مؤثر برای گرایش دختران به سوی این گونه رابطه‌ها بدانیم، ساده‌سازی مسئله و فروکاستن آن به عامل فشار اقتصادی است.

پدیده‌های جامعه‌شناختی معمولاً با یک عامل توضیح داده نمی‌شوند و باید مجموعه‌ای از عوامل متعدد را در نظر گرفت. از طرفی فشارهای اقتصادی هنگامی نقش اصلی دارند که تنها انتخاب ممکن باشند. در جامعه‌ای مانند ایران که امکانات متعددی برای اشتغال وجود دارد، این تنها انتخاب ممکن نیست. عده‌ای فوراً تعجب می‌کنند و می‌گویند در جامعه ما امکانات گوناگون برای اشتغال وجود ندارد، زیرتحت تأثیر آموزش‌های غلط اشتغال هستند؛ به‌عنوان مثال حقوق‌بگیر بودن و پشت‌میزنشینی در ادارات یا شرکت‌ها، به‌ویژه ادارات دولتی، معنی می‌شود. در حالی که همه می‌دانند مشاغل تولیدی و خدماتی مختلفی وجود دارد که بسیاری از زنان موفق و کارآفرین یا افراد معمولی با درجات، مهارت‌ها و تخصص‌های مختلف می‌توانند آن‌ها را در پیش بگیرند. برای نمونه همه می‌دانند که در همین ایران امروز، با جمعیت روبه‌سالمندی، نیاز به استخدام پرستار برای نگهداری از افراد سالمند بسیار بالاست و معمولاً حقوق بالایی هم دارد. بسیاری از کارهای یدی یا فکری دیگر هم هست که اتفاقاً با سختگیری نکردن‌های قانونی درباره پرداخت مالیات‌ها و مجوزها، فاقد فشارهای جوامعی مانند آمریکا و اروپاست.

عامل دیگری که درباره گرایش دختران به‌سوی چنین کاری وجود دارد؛ فشار تبلیغات رسانه‌ای شبکه‌های مختلف تلویزیونی و فضای مجازی است که در آن بانمایش زندگی‌رؤیایی مانکن‌ها و سوپرستارهای خارجی که یک شبه ره صدساله رفته‌اند امکان رسیدن به این نوع زندگی را ممکن و برحق و درست جلوه می‌دهند. معمولاً در آگهی‌های تبلیغاتی این شبکه‌ها، با این عبارت که «شما شایسته بهترین‌ها هستید» بر این موضوع تأکید می‌شود که زندگی بی‌زحمت پر از عیش و نوش در کشورهای خارجی یا سرکردن بیشتر اوقات سال در این کشورها، بی‌بربرگرد و بدون هیچ نوع تخصص و مهارت شغلی خاصی، حق مسلم شماست. در چنین روابطی معمولاً انتظارات رؤیایی دختران برآورده نمی‌شود، زیرا کمتر پیش می‌آید که مردان مسن با مشکلاتی مانند تأهل یا داشتن فرزندان هم‌سن یا بزرگ‌تر از این دختران، اختلافات بین‌نسلی شدید، سلیقه‌ها و تضادهای گوناگون و تطابق نداشتن جسمانی بتوانند گزینه مناسبی باشند. به نظر می‌رسد آموزش‌های فرهنگی مناسب و خنثی کردن تبلیغات رواج‌دهنده یک شبه ره صدساله رفتن و آگاه کردن جوانان از اینکه در همه‌جای دنیا ارزش و اعتبار انسان به تخصص و مهارت و سخت‌کوشی و در نتیجه استقلال اقتصادی است و حاصل وابستگی مالی به دیگران بردگی و حقارت است از راهکارهای مقابله با گرایش به این نوع تن‌فروشی است.

خودمدیریت مالی آموزش دهند و هر آنچه می‌خواهند بلافاصله فراهم نکنند چون با این رفتار غلط فکر می‌کنند در جامعه هر آنچه بخواهند باید سریعاً و بدون زحمت و تلاش به دست بیاورند. خیلی مهم است که والدین از کودکی برای فرزند خود مرز مالی مشخص کنند و مدیریت مالی را آموزش دهند. یعنی اینکه آن جوان یا نوجوان بداند اگر چیزی می‌خواهد باید با پس‌انداز خود آن را فراهم کند. والدینی را می‌بینیم که از چهارسالگی انواع و اقسام وسایل بازی را برای فرزندان خود خریداری می‌کنند در صورتی که نباید همه چیز را فراهم کرد. به خصوص خانواده‌هایی که یک فرزند دارند باید این نکته را رعایت کنند. متأسفانه همه امکانات را برایشان فراهم می‌کنند. فرد از کودکی تا الان به هر آنچه که خواسته رسیده و «نه» نشنیده است و توقع دارد هنگامی که وارد رابطه می‌شود همه چیز فراهم باشد. در واقع باید خط قرمزهای خانواده از دوران کودکی و نوجوانی مشخص باشد.

برخوردهای والدین با این نوع روابط چگونه است؟ احتمالاً واکنش مثبتی ندارند!

در بیشتر مواقع هنگامی که دختر خانم وارد چنین رابطه‌ای می‌شود، والدین خبر ندارند چون خیلی سخت مورد پذیرش قرار می‌گیرد. نکته اینکه اگر خانواده‌ای متوجه این موضوع شدند یا حتی نگرانی این را دارند دخترشان وارد چنین رابطه‌ای شود، باید در ابتدا یک شنونده مناسب برای دخترشان باشند و ببینند چه مسائلی پیش آمده است چون با پاک کردن صورت مسئله به هیچ جانی نمی‌رسند. باید قبل از اینکه شروع به تحقیر کنند، بپذیرند تا مشکل را حل کنند و همراهش باشند تا این رابطه را ترک کند. اگر والدین در این طور مواقع مقابل فرزند خود قرار بگیرند قطعاً اتفاقات بدتری خواهد افتاد. در پیشگیری از شکل‌گیری چنین رابطه‌اشباهی، ارتباط پدر و دختر بسیار مهم و مؤثر است. بخش عظیمی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد که اعتماد به نفس دختران با پدرشان ساخته می‌شود. اینکه پدر از کودکی تا جوانی چقدر آن‌ها را پذیرفته باشد، برای آن‌ها وقت گذاشته باشد، همراهشان باشد و مرز عاطفی میان خود و دخترانش نکشیده باشد یا به‌عنوان مثال تربیت دختر را فقط به مادر نسپرده باشد، مهم است.

و پیشنهادی کاربردی برای مقابله با شوگرددی؟

قطعاً نیازهای عاطفی و احساسی دختران جوان را نمی‌توانیم نادیده بگیریم و ازدواج گزینه مناسبی برای آن است و باید بسترش را فراهم کرد که ازدواج سالم و ساده اتفاق بیفتد. انتظارات رؤیایی، توقع مهریه‌های سنگین از پسر جوان نداشته باشیم. این توقعات بیجا باعث می‌شود سن ازدواج بالا برود و دیرتر صورت بگیرد و امنیت روانی دختران و پسران به خطر بیفتد. باید والدین یک بخشی را راحت‌تر بگیرند و همراه‌تر باشند تا بتوانیم بحث ازدواج را راحت‌تر در جامعه گسترش دهیم.

حمایت عاطفی هم در رابطه با شوگرددی وجود دارد؟

در این نوع رابطه حمایت عاطفی وجود ندارد چون بسترش فراهم نیست و قطعاً با این تفاوت سنی بالا در میان دو طرف خبری از درک عاطفی نیست. چه بسا یک دختر خانم با فردی وارد رابطه شود که هم سن و سال خودش باشد و حرف مشترک میان آن‌ها وجود داشته باشد اما با یک مردی که سن و سالش زیاد است قطعاً حرف مشترکی وجود ندارد. از نگاه روانکاوی آسیب‌هایی از کودکی وجود دارد، افرادی که درگیر عقده‌هایی هستند جذب افراد مسن که جایگاه پدر دارند یا برای آقایان جذب خانم‌هایی می‌شوند که جایگاه مادر برایشان دارند. در این نوع رابطه بعد مالی نقشی ندارد بلکه بعد نیازهای معنوی و مهری که در کودکی دریافت نکرده‌اند و تعارضات حل‌نشده‌ای که داشته‌اند باعث می‌شود درگیر چنین رابطه‌ای شوند. در ازدواج میان دو طرف باید کفویت همه‌جانبه وجود داشته باشد اما در این نوع رابطه کفویت معنا ندارد. یک بعد از نیازهای دو طرف ارضا شود، کفایت می‌کند. روابط کوتاه‌مدت و محدود است. دختر جوانی که درگیر این نوع رابطه است، با فردی که چهل سال از خودش بزرگ‌تر است حرف مشترکی ندارد و ناچار است نیاز عاطفی‌اش را از جای دیگری تأمین کند.

این نوع روابط آسیب‌های جسمی هم دارد؟

متأسفانه در این نوع رابطه انتقال بیماری‌ها به راحتی اتفاق می‌افتد و مسائل بهداشتی رعایت نمی‌شود. به خصوص از سمت مرد مسن چنین چیزی اتفاق نمی‌افتد، اما نسل جدید به روز است و به مسائل بهداشتی توجه می‌کند. حتی به نظر من نسل جوان در این نوع رابطه مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرد چون مراعات بهداشتی در رابطه صورت نمی‌گیرد و آسیب‌هایی به بدن دختر وارد می‌شود. در بحث روانی هم مشکلات جدی برای فرد به خصوص در ازدواج به وجود می‌آید چون می‌خواهد وارد یک رابطه متعهدانه شود اما در این رابطه کوتاه‌مدت بعضی نیازهایش تأمین شده است ولی بعضی از نیازهایش را حتی نمی‌تواند مطرح یا با کیفیت مناسبی تأمین کند. به عنوان مثال من مراجعی داشتم که درگیر چنین رابطه‌ای بود و آن آقا ماهیانه مقداری پول تو جیبی به حسابش واریز می‌کرد و خانم در ازایش باید هر آنچه آقا در رابطه می‌خواست انجام می‌داد.

می‌توانیم بگوییم که گروه خاصی از دختران دنبال این رابطه می‌روند؟

دخترانی که در فشار مالی قرار دارند و در خانواده با فشارهای اقتصادی روبه‌رو هستند، درآمدی ندارند و وارد بازار کار نشده‌اند بیشتر درگیر چنین رابطه‌ای می‌شوند. قطعاً یک دختر نوجوان یا جوان نیازهایی دارد که در سن بیست سالگی برایش قشنگ است و در چهل سالگی برآورده شدن آن نیازها دیگر برایش جذابیت ندارد، اما خانواده‌ها باید فرزندان‌شان را به استقلال داشتن و کار کردن سوق دهند تا درآمد مستقل خودشان را داشته باشند. در واقع به دختران

